

واکاوی علل مواضع ضد اسلامی امانوئل مکرون در دوران اول ریاست جمهوری (۲۰۱۷-۲۰۲۲)

فرزاد سلطانی^۱، صفورا ترک لادانی^۲

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۲

چکیده

همزمان با آغاز رقابت انتخابات ریاست جمهوری فرانسه در سال ۲۰۱۷، امانوئل مکرون به‌عنوان یکی از نامزدهای این دوره از انتخابات، شعار حمایت از جامعه فراگیر با تنوع فرهنگی را سر داد. این در حالی بود که با آغاز دوران ریاست جمهوری وی از سال ۲۰۱۷، فرانسه نسبت به سال‌های گذشته با رشد فزاینده‌ی «اسلام‌هراسی» مواجه شده است. به عبارتی دیگر، مکرون برخلاف شعارهای انتخاباتی‌اش، مواضع و سیاست‌های ضد اسلامی را در طی دوران ریاست جمهوری ۵ ساله خود (۲۰۱۷-۲۰۲۲) داشته است. بنابراین، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که علل سیاست‌های ضد اسلامی امانوئل مکرون در دوران اول ریاست جمهوری چیست؟ یافته‌های تحقیق حاکی از این است که عواملی همچون، انحراف افکار عمومی از مشکلات داخلی، بهره‌برداری سیاسی برای انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۲، بهره‌برداری سیاسی به‌منظور حمایت از تصویب قانون ضد اسلامی در پارلمان و نگرانی از افزایش جمعیت مسلمانان در فرانسه باعث شده تا دولت مکرون مواضع اسلام‌هراسی را اتخاذ کند. پژوهش حاضر با روش توصیفی و تحلیلی صورت گرفته و گردآوری اطلاعات به صورت مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی شامل کتاب‌ها، مقالات تخصصی و اینترنت بوده است.

واژگان کلیدی: مسلمانان، فرانسه، اسلام‌هراسی، انتخابات ریاست جمهوری و امانوئل مکرون.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد رشته مطالعات جهان (گرایش مطالعات فرانسه)، دانشگاه اصفهان (نویسنده

مسئول). farzadsoltani1990@yahoo.com

۲. استادیار گروه زبان و ادبیات فرانسه، دانشگاه اصفهان.

مقدمه

در چندسال اخیر، جهان اسلام شاهد مواضع ضد اسلامی برخی از رهبران فرانسوی بوده است. نیکولا سارکوزی^۱، ژان ماری لوپن^۲، مارین لوپن^۳، فرانسوا فیون^۴ و اخیراً امانوئل مکرون^۵ از جمله رهبران سرشناس فرانسوی هستند که در طی چند دهه‌ی گذشته مواضع ضد اسلامی داشته‌اند. حمایت از قانون منع حجاب در مراکز آموزشی و اداری، حمایت از مواضع و اظهارات ضد اسلامی اصحاب رسانه در فرانسه و حمایت از کاریکاتورهای ضد اسلامی مجله شارلی ابدو و غیره از جمله اقدامات آنان پیرامون این موضوع بوده است. این درحالی است که جمعیت مسلمانان مهاجر به فرانسه در چند دهه اخیر افزایش یافته و فرانسه به دلیل حضور دیرینه مسلمانان در این کشور و استفاده از نیروی کار مهاجر مسلمان در مشاغل تولیدی طبیعتاً باید رفتاری مناسب با مسلمانان داشته باشند.

در سال ۲۰۱۷، امانوئل مکرون با وعده یک جامعه فراگیر، باز و لیبرال پس از فرانسوا اولاند^۶ (۲۰۱۲-۲۰۱۷) به‌عنوان رئیس جمهور جدید (۲۰۱۷-۲۰۲۲) فرانسه انتخاب شد. مکرون طرفدار فرانسه‌ای با تنوع چندفرهنگی در محافل سیاسی و رسانه‌ای بوده و از آن به‌عنوان یک دارایی ارزشمند یاد می‌کرد. این دیدگاه سخاوتمندانه و امیدوار کننده با دیدگاه رقیب انتخاباتی (۲۰۱۷) وی یعنی مارین لوپن که تنگ نظرانه، منحط‌گرا و متعصب نشان می‌داد، در تضاد قرار گرفته بود. با این وجود، این وعده‌های رئیس جمهور فرانسه محقق که نشد بلکه اتفاقاتی برعکس این وعده‌ها، در دوران ریاست جمهوری او رخ داد. در این دوران ۵ ساله، امانوئل ماکرون طرح‌های هم‌چون «جامعه هوشیار در برابر هیدرای^۷

1 Nicolas Sarkozy

2 Jean-Marie Le Pen

3 Marine Le Pen

4 François Charles Amand Fillon

5 Emmanuel Macron

6 François Hollande

۷. «هیدرای اسلامی» یا «هیولای اسلام‌گرایی» (l'hydre islamiste) اصطلاحی است که امانوئل مکرون

اسلام‌گرایی در فرانسه را شبیه «هیدرا»، هیولای افسانه‌ای یونان باستان دانسته که چند سر داشت و هر بار که یکی از آنها قطع می‌شد، سر دیگری به جای آن می‌روئید.

اسلامگرا» و وضع قانون علیه «تجزیه‌طلبی اسلامی»^۱ را با هدف منطبق کردن مسلمان این کشور با فرهنگ و جامعه فرانسه و رهایی از افراط‌گرایی در دولت خود پیگیری می‌کرد. همچنین، از دیگر اقدامات ضد اسلامی دولت مکرون، تشکیل نهاد جدیدی تحت عنوان «مجمع اسلام فرانسه»^۲ و به‌کارگیری سیاست «اسلام فرانسه»^۳، «اسلام جمهوریخواه»^۴، «اسلام روشنگری»^۵ یا «منشور اصول اسلام فرانسه»^۶ برای تغییر در عقاید مسلمانان را می‌توان نام برد. با این وجود، همه این سیاست‌ها و طرح‌ها که ارتباط نزدیکی با هم دارند، بر این پیش‌فرض قدیمی تاکید دارند که اسلام دین خطرناکی است که باید از بالا به شیوه‌ای استبدادی، خواه با رضایت یا بدون رضایت خود مسلمانان کنترل و اصلاح گردد. این نوع لفاظی‌ها و طرح‌های ضد جامعه مسلمانان باعث شده است که فرانسوی‌ها بیشتر به اسلام و هموطنان مسلمان خود بدگمان شوند. نتیجه این سیاست‌ها موجب گردیده تا اکثریت مردم فرانسه اکنون اسلام را با ارزش‌ها و «تمدن» خود ناسازگار بدانند (حنفی^۷، ۲۰۲۰؛ گابون^۸، ۲۰۲۲). با این وجود، اینکه چرا مواضع ضد اسلامی رهبران فرانسوی در چندسال اخیر افزایش یافته، محل بحث بسیاری از پژوهشگران است. در این پژوهش نیز تلاش شده است تا علل مواضع ضد اسلامی امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه مورد مذاقه قرار گیرد.

مبانی مفومی و پیشینه‌شناسی تحقیق

پیشینه‌شناسی تحقیق

در طی چند دهه‌ی گذشته، با گسترش پدیده اسلام‌هراسی در جوامع غربی، محتوی پژوهشی قابل توجهی در رابطه با این پدیده به انتشار رسید، اما در رابطه با موضوع پژوهش حاضر محتوای قابل‌توجهی به زبان فارسی وجود ندارد. خلیل شیرغلامی در سال ۱۳۸۸، مقاله‌ای تحت عنوان «جایگاه اجتماعی و سیاسی مسلمانان در اروپا» را نگاشت که طبق مطالب این پژوهش، اسلام

1 Séparatisme islamiste

2 Conseil français du culte musulman

3 Islam de France

4 Islam républicain

5 Islam des Lumières

6 Charte des principes de l'islam de France

7 Hanafi

8 Gabon

دیگر نه به عنوان مسأله سیاست خارجی اروپا، بلکه یکی از دغدغه‌های سیاست داخلی آن به شمار می‌رود.

مقاله «بحران هویت و مسلمانان فرانسه: رقابت اسلام سنتی، اسلام سکولار و بنیادگرایی اسلامی» (۱۴۰۰) به قلم مهدی جاودانی مقدم و علی محسنی است که این مقاله تلاش می‌کند تا با اشاره به وضعیت سیاسی - اجتماعی مسلمانان فرانسه و دیدگاه‌های متفاوت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سه نسل مسلمانان این کشور و همچنین ارزیابی سیاست‌های دولت فرانسه در قبال آنان، به علل تشدید بحران هویت در میان مسلمانان فرانسه و تعامل متقابل آنان و دولت این کشور که از یک سو زمینه رشد تروریسم و از سوی دیگر تشدید اسلام‌هراسی را در فرانسه به وجود آورده است، پردازد.

در سال ۱۳۹۵، علی اشرف نظری و برهان سلیمی مقاله‌ای با عنوان «چند فرهنگ‌گرایی، دیاسپورای مسلمان و اسلام‌گرایی در فرانسه: تحلیل مسئله اسلام‌رادیکال» را نوشتند که از دیدگاه این نویسندگان، ضعف سیاست چند فرهنگ‌گرایی و تأثیرات منفی قانون منع نمادهای مذهبی در سال ۲۰۰۴، تبعیض اقتصادی و اجتماعی نسبت به مهاجرین، گسترش اسلام‌هراسی در جوامع غربی و ارتباط دیاسپورای مسلمان با تحولات جهان اسلام در عصر جهانی شدن از یک طرف، و فعال شدن گروه‌های هویت‌گرا از اواخر دهه ۱۹۸۰ تا به امروز، منجر به ظهور گرایش‌های اسلام‌گرایی افراطی، به چالش‌طلبیدن سیاست‌های همگون‌سازی جوامع میزبان و تلاش برای بازیابی هویت اصلی یا بومی در میان بخشی از مسلمانان مهاجر در فرانسه شده است.

«تحلیل جریان‌های اسلام‌گرای سلفی در فرانسه» (۱۳۹۵) پژوهشی است به قلم مسعود اخوان کاظمی، سید شمس‌الدین صادقی و مهدی شاکری که از نظر نویسندگان این مقاله گرایش‌های اسلام‌سلفی در آفریقا گسترده شده و در پی این امر جوامع غربی نیز از حضور و تأثیرها (و گاه آسیب) سلفی‌گرایی، بی‌نصیب نبوده است؛ در جامعه فرانسه نیز، حضور اندیشه‌ها و نمادهای ظاهری اسلام‌سلفی و هنجارهای پوششی زنان و مردان مسلمان هوادار و معتقد به آموزه‌های سلفی، کم و بیش، مشهود است. در این پژوهش، نگارندگان ضمن مروری بر تبارشناسی جریان‌های سلفی، به بررسی زمینه‌ها و علل رشد سلفی‌گری در فرانسه پرداخته‌اند.

مبانی مفهومی پژوهش؛ اسلام‌هراسی

مفهوم «اسلام‌هراسی»^۱ به نگرش‌های خصمانه و نفرت‌انگیز نسبت به اسلام اشاره دارد. به‌طور عام، این اصطلاح اغلب برای اشاره به نگرش‌های یکسان نسبت به مسلمانان استفاده می‌شود. اسلام‌هراسی پدیده‌ای است که با مفاهیم ترس، نفرت و خشم علیه مسلمانان پیوند خورده است (بلیچ^۲، ۲۰۱۱: ۱۵۸۱-۱۵۸۲). عاملان اسلام‌هراسی، «ترس» خود را به عنوان دلیل اولیه این پدیده تلقین می‌کند که در این مورد بیانگر ترس از اسلام، مسلمانان، مساجد، مراکز اسلامی، مناره‌ها، قرآن کریم، حجاب و هر آنچه با آئین اسلام مربوط می‌شود را شامل می‌گردد. این عناصر باعث شده که اسلام‌هراسان از همه موارد فوق «نفرت» داشته باشند و اسلام‌هراسی را که شامل نژادپرستی و تبعیض علیه مسلمانان است، در زندگی روزمره، رسانه‌ها، محل کار، عرصه‌های سیاسی و غیره به‌کارگیرند (برنتزن و رامبول^۳، ۲۰۲۰). به عبارت دیگر، اسلام‌هراسی یک افسانه‌ای است به معنایی که ژرژ سورل^۴ به این کلمه اعطاء کرد: نمایشی که قادر به بسیج و هدایت کنش جمعی است؛ که در این زمینه می‌توان به حزب تجمع ملی^۵ به رهبری مارین لوپن اشاره داشت که توانسته با دیدگاهی نژاد پرستانه و مواضع ضد اسلامی طرفدارانی را در فرانسه همراه سازد (لبورگ^۶، ۲۰۱۶: ۹).

اصطلاح اسلام‌هراسی که برای بیان واقعیت اجتماعی استفاده می‌شود، سابقه کاربرد آن به بیش از یک قرن پیش برمی‌گردد. هرچند که ادبیات علمی نشان می‌دهد، این اصطلاح قبلاً در قرن نوزدهم در فرانسه استفاده می‌شد و فرهنگ لغت انگلیسی آکسفورد منشأ آن را به دهه ۱۹۲۰ دانسته است؛ اما این اصطلاح در دهه ۱۹۹۰ از طریق یک گزارشی تحت عنوان «اسلام‌هراسی: چالشی برای همه ما» (۱۹۹۷) که توسط اندیشکده انگلیسی رانی میدتراست^۷ منتشر شد، در کشورهای غربی رایج شد. از آن زمان این عبارت نه تنها توسط

1 Islamophobia

2 Bleich

3 Berntzen & Rambol

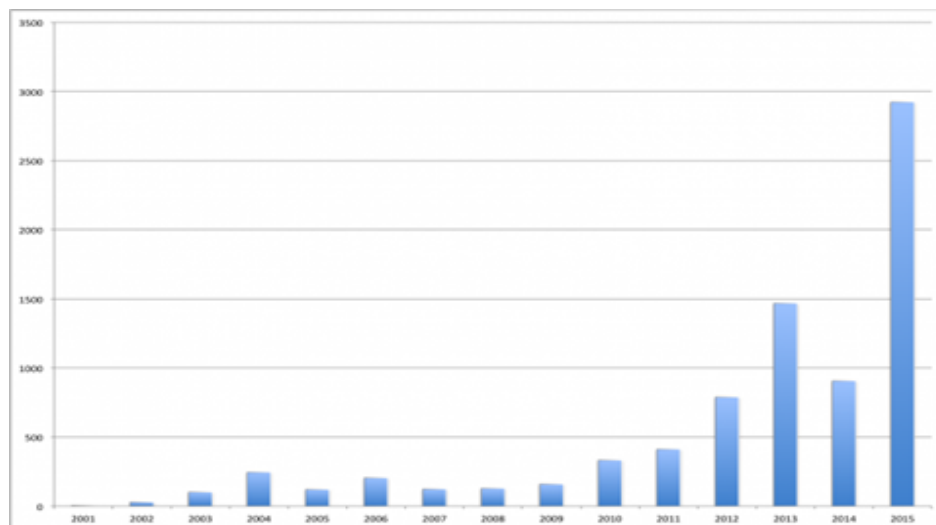
4 Georges Sorel

5 Rassemblement national

6 Lebourg

7 Runnymede Trust

نهادهایی مانند اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد، بلکه توسط رسانه‌های خبری در اکثر کشورهای غربی نیز استفاده شده است (کالابرز و گارزی^۱، ۲۰۲۱: ۲-۱). با این وجود، اسلام هراسی و نفرت پراکنی علیه مسلمانان در طی دهه‌های اخیر به‌ویژه در کمپین‌های سیاسی در کشورهای غربی افزایش یافته است. در عین حال، همواره جنایات ناشی از نفرت و حملات علیه مسلمانان، مساجد و مراکز اجتماعی، در گزارش‌ها و در اخبار رسیده از جوامع غربی، وجود دارد. به‌طور کلی، امروزه تبعیض و نابرابری علیه مسلمانان روز به روز تشدید می‌شود. سیاستمداران پوپولیست تمایل دارند با سوء استفاده از احساسات منفی و نگرانی‌های ناشی از حرکت گسترده پناهندگان و مهاجران، نفرت را علیه مسلمانان ایجاد کنند و در نتیجه ترس و خشم را دامن بزنند. اما آنچه بیش از همه نگران‌کننده به نظر می‌رسد، این است که اسلام هراسی و بیان آن برای افکار عمومی و رسانه‌ها مورد پذیرش قرار گرفته شده؛ به طوری که در برخی از کشورها، به عنوان سیاست دولت نهادینه شده و یا حتی رسمیت یافته است (عسل^۲، ۲۰۱۴، ۱۶-۱۴).

نمودار شماره ۱: میزان کاربرد کلمه «اسلام هراسی» در مطبوعات خراسان از ۱ ژانویه ۲۰۰۱ تا ۵ دسامبر ۲۰۱۵ (تعداد مقالات)؛ منبع: (مروان حجج حاجت، ۲۰۱۷)

1 Calabrese & Guaresi

2 Asal

بنابراین، اسلام هراسی یعنی واکنشی درون‌زا مردم که منعکس‌کننده نگرش‌های هراس، نفرت و عدم مدارا با مسلمانان ساکن در جوامع غیرمسلمان است که این نگرش می‌تواند به صورت «عصبانیت» نشان داده شود. معمولاً، پیامدهای اسلام هراسی در اعمال خشونت‌آمیز مانند آتش زدن مساجد، خرابکاری اموال مسلمانان، سوء استفاده از زنان محجبه یا خشم نسبت به نمادهای مقدس اسلام نشان داده می‌شود. بنابراین، طبق مطالب بیان شده، اسلام هراسی در ابتدا ماهیتی روانشناختی دارد تا سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی، اما به‌طور کلی بر ابعاد مختلف زندگی انسان تأثیر گذاشته است. روشن است که سندرم اسلام هراسی متعاقباً با سایر موضوعات مرتبط با سیاست، اقتصاد، درگیری‌های اجتماعی، تنش‌های مذهبی، افراط‌گرایی، تروریسم، ارزش‌های دموکراتیک، آزادی بیان و غیره مرتبط گردیده است (برنتزن و رامبول، ۲۰۲۰).

روش‌شناسی تحقیق

روش پژوهش با توجه ماهیت موضوعی‌اش توصیفی - تحلیلی است و اطلاعات آن کتابخانه‌ای و با استفاده از منابع مکتوب شامل کتب و مقالات و شبکه‌های اینترنتی و مجازی گردآوری شده است. این مقاله با بر شمردن علل مواضع ضد اسلامی امانوئل مکرون، در پی بیان این نکته است که اسلام‌هراسی برای این سیاست‌مدار فرانسوی یک ابزاری برای رسیدن به اهداف سیاسی، حزبی و شخصی می‌باشد.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

تاریخچه حضور مسلمانان در فرانسه

تاریخ اسلام در فرانسه رابطه بین جمعیت دینی مسلمان و سرزمین‌هایی را که امروز بخشی از جمهوری فرانسه بوده یا هستند را توصیف می‌کند. یکی از اشتباهاتی که در اذهان عمومی فرانسوی‌ها وجود دارد، آن است که مردمان این کشور حضور مسلمانان در این کشور را مربوط به چند دهه‌ی گذشته می‌دانند. در واقع، اگر نگاهی اجمالی به حضور اسلام در فرانسه داشت، متوجه شده که حضور مسلمانان توسط مجموعه‌ای از موج‌های

متوالی از حضور این جمعیت در قلمرو فرانسه رخ داده است (ووگنت و ترودک^۱، ۲۰۱۹: ۲۶).

بر اساس اسنادی که مورد مطالعه قرار گرفته، حضور اسلام در فرانسه قدیمی تر و عمیق تر از هر کشور دیگر از اروپای غربی است. در واقع، حضور مسلمانان در فرانسه همزمان با فتح اسپانیا توسط مسلمانان در قرن ۸ میلادی شروع شد؛ یعنی زمانی که مناطق جنوبی فرانسه توسط سربازان مسلمان اسپانیایی فتح شد. اولین منطقه از فرانسه که توسط سپاه اسلام متصرف شد، جزیره گرس^۲ در سال ۷۰۴ بوده است (گلیز^۳ و همکاران، ۲۰۱۶: ۶). در قرن نهم میلادی، پس از اخراج مسلمانان از اسپانیا، بسیاری از آنها به جنوب فرانسه مهاجرت کرده و در آنجا ساکن شدند، به طوری که طبق گزارشات تاریخی در طی این مهاجرت بیش از ۵۰ هزار مسلمان در فرانسه سکونت یافتند. در طول جنگ‌های صلیبی به‌ویژه در قرن دوازدهم (۱۰۹۵-۱۲۹۱ میلادی)، بازرگانان مسلمان (یا کسانی که قصد فرا گرفتن برخی علوم از جوامع غربی را داشتند) در شهر مون‌پلیه^۴ ساکن شدند (تیمزمت^۵، ۲۰۲۰: ۵).

همچنین، در دوران ائتلاف فرانسه و عثمانی^۶ که از سال ۱۵۳۶ میلادی آغاز شده بود و تا قبل لشکرکشی فرانسه به مصر و سوریه در سال ۱۷۹۸ م. به (به فرماندهی ناپلئون بناپارت) ادامه داشت، مهاجرت مسلمانان به سرزمین‌های فرانسه افزایش یافته بود. یکی دیگر از موج مهاجرت مسلمانان به فرانسه، به دوران پس از حمله این کشور به سرزمین‌های مسلمان نشین در شمال آفریقا در قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ میلادی مربوط

1 Voguet & Troadec

2. La Corse

3 Gleize

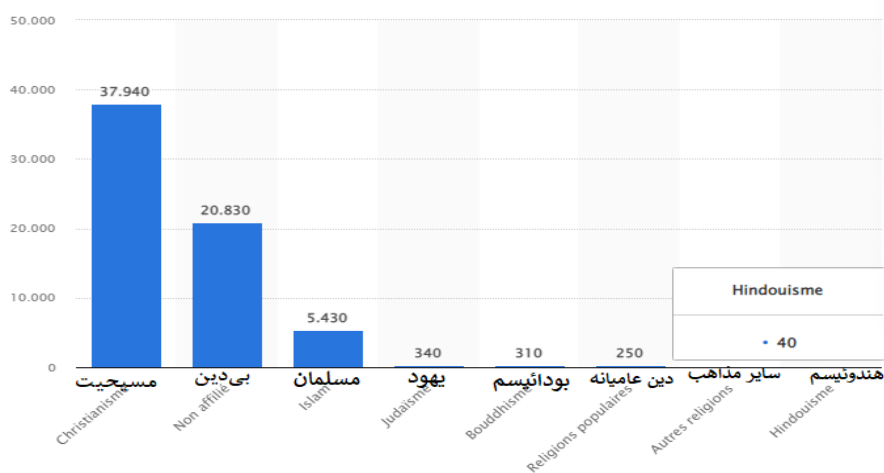
4. Montpellier

5 Timzemt

6. ائتلاف فرانسه و عثمانی (Franco-Ottoman alliance)، ائتلافی بود که در سال ۱۵۳۶ بین پادشاه فرانسه فرانسوای اول و سلطان امپراتوری عثمانی سلیمان اول ایجاد شد. این اتحاد استراتژیک و گاه تاکتیکی یکی از مهمترین اتحادهای خارجی فرانسه، و به ویژه در جنگ‌های ایتالیا تأثیرگذار بود. اتحاد نظامی فرانسه و عثمانی حدود ۱۵۵۳ در زمان سلطنت هنری دوم فرانسه به اوج خود رسید.

می‌شود. در این دوران، پس از استعمار کشورهای مصر، تونس، مراکش و به‌ویژه الجزایر، طیف گسترده‌ای از مسلمانان برای حضور در فرانسه با هدف مقابله با جنبش‌های اجتماعی و اعتصاب مکرر نیروی کار، به‌عنوان کارگران ارزان توسط کارفرمایان به‌کارگیری می‌شدند (خانی، ۱۳۹۶: ۸-۹).

در قرن ۲۰ میلادی، نیاز به بازسازی زیرساخت‌های که در جریان جنگ جهانی اول و دوم تخریب شده بود و نیاز به سربازان جدید، عاملی بود تا کشورهای اروپایی به‌ویژه فرانسه از پذیرش مهاجران مسلمانان استقبال کنند. از سوی دیگر، در طی چند دهه‌ی گذشته، دلایل مختلف از جمله ناآرامی‌های اجتماعی و کشمکش‌های سیاسی، جنگ (حمله آمریکا به عراق و افغانستان)، گسترش پدیده خشکسالی در جوامع اسلامی باعث شده تا شاهد مهاجرت جمعیت از کشورهای مسلمانان از جمله لبنان، ترکیه، سومالی، ایران، سوریه، فلسطین، مراکش، لیبی و ... به فرانسه بود (جاودانی مقدم و محسنی: ۱۴۰۰، ۹۲-۹۱). با این وجود، اسلام با بیش از پنج میلیون پیرو در فرانسه، پس از مسیحیت دومین دین در این کشور اروپایی (فرانسه) محسوب می‌گردد. بنابراین، طبق نمودار شماره ۲، در سال ۲۰۲۰ میلادی از مجموع ۶۷.۱ میلیون جمعیت فرانسه، مسلمانان ۸ درصد از جمعیت فرانسه را تشکیل می‌دهند.

منبع: نمودار شماره ۲: تفکیک جمعیت بر اساس مذهب در فرانسه در سال ۲۰۲۰ میلادی (میلیون نفر)

(استاتیسنا، ۲۰۲۲)

علل مواضع ضد اسلامی امانوئل مکرون

به‌طور کلی می‌توان علل مواضع ضد اسلامی امانوئل مکرون را در ۵ بخش تشریح نمود:

انحراف افکار عمومی از مشکلات داخلی

با به قدرت رسیدن امانوئل مکرون در سال ۲۰۱۷، مشکلات اجتماعی فرانسه رو به افزایش بوده است. برای تمام شهروندان فرانسوی واضح است که در طول زمامداری امانوئل مکرون این بحران‌های اجتماعی نه تنها حل نشده‌اند بلکه تعداد آنها نیز افزایش یافته است. موضوعاتی همچون جنبش جلیقه زردها، اعتراضات عمومی به افزایش قیمت سوخت، اعتراضات به قانون بازنشستگی، شدت یافتن رفتارهای خشونت آمیز پلیس با مردم، افزایش نرخ بیکاری، اعتصاب کارمندان سازمان‌های حمل و نقل عمومی در اعتراض به میزان دستمزد، اعتراضات به محدودیت‌های اعمالی در دوران کرونا و غیره از جمله مهترین بحران‌های اجتماعی دوران زمامداری مکرون بوده که همچنان ادامه دارد (سعد^۱، ۲۰۲۰).

شهروندان فرانسه ناتوانی دولت مکرون را عامل ایجاد این معضلات و بحران‌های اجتماعی می‌دانند. تصور افکار عمومی از ناتوانی دولت مکرون و هم‌حزبی‌های او شده است. محبوبیت شخص مکرون در سال ۲۰۱۷ در بین افکار عمومی ۶۰٪ بوده که با ایجاد بحران‌های اجتماعی مزبور این رقم تا دوران همه‌گیر شدن اپیدمی ویروس کرونا به ۳۳ درصد کاهش یافته است (سعد، ۲۰۲۰). این کاهش محبوبیت منجر به شکست حزب مکرون به نام «آن مارش»^۲ در مقابل حزب سبز (یک حزب نه‌چندان قدرتمند در فرانسه) در انتخابات شهرداری‌های ماه ژوئن ۲۰۲۰ گردید. شکست حزب قدرتمند آن مارش از یک حزب ضعیف موجبات نگرانی مکرون و هم‌حزبی‌های او از روند کاهش محبوبیت آنان را فراهم آورد.

بنابراین با رشد معضلات اجتماعی در فرانسه، دولت مکرون تلاش می‌کند تا با طرح مباحث ضد اسلامی افکار عمومی را از مشکلات داخلی به سوی موضوع جدید منحرف

1 Saad

۲. به معنی «پیشرو» (En marche)

سازد. در این زمینه می‌توان به سخنان جرال داریمانین وزیر کشور فرانسه در ۱۹ اکتبر ۲۰۲۰ اشاره کرد که بیان داشت بسیاری از انجمن‌ها، مساجد و سازمان‌های مردم‌نهاد از جمله کمیته مقابله با اسلام‌هراسی^۱ و برکه سیتی^۲ منحل خواهند شد (استاچ برینیو و دومینیک^۳، ۲۰۲۱: ۱۱۱). چنین بیاناتی از سوی مقامات دولت مکرون تا به اکنون تاثیر بسیار زیادی در انحراف افکار عمومی از معضلات اجتماعی داشته است.

بهره برداری سیاسی برای انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۲

چندین سال است که اقوام نژاد پرست فرانسه در حال رشد و فعالیت هستند. این افراد به دلیل برخورداری از جمعیت معتنابه، نقش تعیین کننده‌ای در انتخابات دارند. امانوئل مکرون و هم‌حزبی‌های وی با هدف دستیابی به آراء این افراد، قصد استفاده ابزاری از اسلام و مقدسات اسلامی را دارند. اظهارات ضد اسلامی و حمایت‌های او از چنین اظهاراتی در راستای جلب رضایت گروه‌های راست افراطی و نژاد پرست فرانسه بوده است (کیموش^۴، ۲۰۲۲).

تمام احزاب فرانسه امروزه احساس نیاز شدیدی به کسب آراء گروه‌های نژادپرست و ملی‌گرای فرانسه می‌کنند، چرا که در رای این جمعیت (نژادپرستان) نقش تعیین کننده‌ای در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۲ در فرانسه داشت. بنابراین، مکرون و هم‌حزبی‌های او قصد داشتند تا با هتک حرمت مقدسات اسلامی و اتخاذ سیاست‌های ضد مهاجرتی موجبات رضایت گروه‌های نژاد پرست فرانسوی را فراهم کرده و به آراء آنان دست یابند. استفاده از چنین تاکتیکی در فرانسه مسبوق به سابقه و برای احزاب سیاسی نتیجه بخش بوده است؛ برای نمونه می‌توان به موفقیت یک حزب ضعیف فرانسوی به نام «تجمع ملی»^۵ اشاره داشت که با استفاده از رهیافت توانست در رقابتهای انتخاباتی موفقیت‌های قابل توجهی به دست آورد (بلحاج^۶، ۲۰۲۰).

1 Collective Against Islamophobia in France (CCIF)

۲. موسسه‌ای اسلامی (Baraka City).

3 Eustache-Brinio & Dominique

4 Kimouche

5. Rassemblement national

6 Belhaj

حزب (جبهه ملی)^۱ فرانسه که در سال ۲۰۱۸ به (تجمع ملی) تغییر نامداد، در سه دهه گذشته روند رو به رشدی را در رقابت‌های انتخاباتی طی کرده است. این حزب به رهبری (مارین لوپن)^۲ در انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۷ توانست به دور دوم انتخابات راه یافته و با اختلاف اندکی نتیجه را به رقیب انتخاباتی خود یعنی مکرون واگذار کند. این رخداد در نوع خود موفقیت بزرگی برای حزب تجمع ملی است، زیرا این حزب در گذشته هیچ امیدی برای صعود در سپهر سیاسی فرانسه نداشت اما با اتخاذ سیاست‌های ضد اسلامی همچون مخالفت با مهاجرت مسلمانان شمال آفریقا و غرب آسیا به فرانسه، اخراج مسلمانان از فرانسه، مخالفت با قانون پذیرش مهاجران مسلمان و غیره توانست آراء گروه‌های راست افراطی و نژادپرستان فرانسه را به دست آورد (سعد، ۲۰۲۰).

بهره‌برداری سیاسی جهت حمایت از تصویب قانون سکولاریسم، لائیسیته و جمهوری در پارلمان

برخی از کارشناسان همانند جمیل هومری^۳ پژوهشگر ارشد مرکز مطالعات کاتولیک پاریس^۴ بر این باور بودند که اتخاذ مواضع ضد اسلامی از سوی رهبران فرانسه به روندی جهت تصویب برخی از قوانین ضداسلامی تبدیل شده است. گمانه زنی‌ها حکایت از این دارد که حمایت مکرون از کاریکاتور ضداسلامی مجله شارلی ابدو ممکن است به قوانین سکولاریسم، لائیسیته و مبارزه با شورش‌های احتمالی مسلمانان حاشیه نشین^۵ مرتبط باشد (بلحاج، ۲۰۲۰). به عبارتی این احتمال وجود دارد که امانوئل مکرون نیز همانند رویه‌ای که روسای جمهوری فرانسه در سه دهه گذشته بنا نهادند تا قوانین ضد اسلامی را به تصویب برسانند، با حمایت از اقدامات ضد اسلامی مجله شارلی ابدو درصدد یافتن بهانه‌ای جهت حمایت از تصویب قوانین مزبور با کمترین مخالفت عمومی بوده باشد. هومر معتقد است که مکرون این اقدام را از سارکوزی (رئیس جمهور فرانسه از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۲) الگو

1. Front national

۲. فرزند ژان ماری لوپن، بنیان گذار حزب تجمع ملی.

3. Jamil Homri

4. L'Institut catholique de Paris

۵. بخش عظیمی از مسلمانان مهاجر به فرانسه در حاشیه شهرهای فرانسه سکنی می‌گزینند.

برداری کرده است، چرا که سارکوزی در سال ۲۰۰۳ (وزیر کشور وقت دولت ژاک شیراک) با ایراد سخنرانی‌های ضد اسلامی و برانگیختن اعتراضات مسلمانان توانست از حمایت ملی گرایان افراطی و نژادپرستان فرانسوی برخوردار گشته و برخی قوانین ضد اسلامی را به تصویب رساند (بلحاج، ۲۰۲۰).

نگرانی از افزایش جمعیت مسلمانان

در دهه گذشته جمعیت مسلمانان فرانسوی افزایش یافته است. آمارها حکایت از این دارد که جمعیت مسلمانان فرانسه از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰ به‌طور چشم‌گیر رشد داشته است. طبق تحقیقات یک مرکز آمریکایی، در سال ۲۰۱۰ تعداد مسلمانان فرانسه ۴.۷ میلیون بوده و این عدد در سال ۲۰۱۶ به ۵.۷ میلیون رسیده است. در حال حاضر، خبرگزاری‌های وابسته به گروه‌های افراطی و نژاد پرست فرانسه بر این باور هستند که تعداد جمعیت مسلمانان فرانسه امروزه بین ۱۵ الی ۲۰ میلیون نفر است. این خبرگزاری‌ها معتقد هستند که جمعیت رو به رشد مسلمانان فرانسه تا سال ۲۰۵۰ چالش بزرگ و غیر قابل‌مهارى برای فرانسه خواهد بود (بومدین^۱، ۲۰۱۷). رهبران فرانسه که همواره از مهاجران مسلمان جوان در مشاغل تولیدی بهره می‌گرفته‌اند، امروزه در ادغام مسلمانان در جامعه بومی فرانسه و جامعه پذیری آنان ناموفق بوده، لذا در پی سرپوش نهادن بر این ناکارآمدی خود، این موضوع را به مبحثی امنیتی تبدیل کرده و به دو قطبی سازی جامعه روی آورده‌اند (فوورناس^۲، ۲۰۲۰؛ مجمع ضد اسلام هراسی در فرانسه^۳، ۲۰۲۰).

نگرانی از رشد گرایش مردم فرانسه به اسلام

در حال حاضر اسلام دومین دین پرطرفدار و پر جمعیت در فرانسه است. قابل ذکر است که رشد تعداد مسلمانان در فرانسه در طی چند دهه‌ی گذشته مربوط به مهاجرت مسلمانان به این کشور نیست بلکه هر ساله تعداد زیادی از مردم فرانسه به دین اسلام روی می‌آورند. برای مثال روزنامه فرانسوی لوپاریزین^۴ در سال ۲۰۰۶ اعلام کرد که در این سال ۴۰۰۰

1 Boumediene

2 Fournas

3 Collectif Contre l'Islamophobie en France

4. Le Parisien

فرانسوی به دین اسلام گرویدند. روزنامه لوموند^۱ نیز در سال ۲۰۱۵ اعلام کرد که تعداد اسلامگرایان فرانسه در سال ۲۰۱۰ بین ۷۰ هزار الی ۱۱۰ هزار نفر بوده‌اند (لو پاپ، لاکیلی و موسییر^۲، ۲۰۲۰: ۶۴۶-۶۴۳). در نتیجه، از دیگر علل اسلام هراسی دولت مکرون، مخدوش کردن وجه اسلام و مسلمانان در نزد افکار عمومی جامعه فرانسه است تا از گرویدن مردم فرانسه به دین اسلام جلوگیری نمایند.

نتیجه‌گیری

طبق مطالب بیان شده، امانوئل مکرون در دوره کاندیداتوری برای انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۷ میلادی، شعار تنوع فرهنگی را بیان کرده بود، این در حالی بود که در برهه زمانی ریاست جمهوری وی (۲۰۱۷-۲۰۲۲) چندین لایحه قانونی ضد اسلامی در دولت او پیشنهاد و تصویب گردیده شد و در پی این اقدام جامعه مسلمانان ساکن در فرانسه با چالش اسلام‌هراسی رو به رشدی مواجهه بوده است. بنابراین، پژوهش حاضر علل مواضع رئیس جمهور فرانسه از رویکرد ضد اسلامی را مورد مطالعه قرار داده است. طبق یافته‌های پژوهش، عواملی همچون؛ انحراف افکار عمومی از مشکلات داخلی، بهره‌برداری سیاسی برای انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۲، بهره‌برداری سیاسی به‌منظور حمایت از تصویب قانون ضد اسلامی در پارلمان و نگرانی از افزایش جمعیت مسلمانان در فرانسه باعث شده است تا دولت مکرون مواضع اسلام‌هراسی را اتخاذ کند.

همان‌طور که اشاره گردیده شد، در طی چند دهه‌ی گذشته، مسلمانان در فرانسه در معرض پدیده اسلام‌هراسی و نفرت از سوی فرانسوی‌هایی بوده‌اند که نگرش مثبتی در مورد دین و تنوع فرهنگی ندارند. در این برهه‌ی زمانی، دولت‌های که در نظام سیاسی فرانسه روی کار آمده بودند، قوانین ضد اسلامی را علیه شهروندان مسلمان خود وضع کرده‌اند که موجب خشم مسلمانان این کشور شده است. به‌طور کلی، دولت نمی‌خواهد این واقعیت را بپذیرد که هیچ مدرک تجربی که نشان دهد مذهب محرک اصلی برای

1. Le Monde

2. Le Pape, Laakili & Mossière

افراط‌گرایی خشونت‌آمیز و رادیکال‌سازی یک پدیده اجتماعی است، وجود ندارد. رهبران فرانسه همچنان از حوادث تروریستی به عنوان عاملی برای انحراف از سیاست‌های شکست خورده خود در قبال شهروندان مسلمان فرانسوی استفاده می‌کنند که منجر به حاشیه رانده شدن و بیگانگی کل یک جامعه شده است.

به‌طور کلی، مواضع ضد اسلامی امنوئل مکرون را نباید موضع یک فرد و شخص دانست بلکه راهبردی است که احزاب و زمامداران فرانسوی جهت نیل به اهداف مختلف و یا انحراف افکار عمومی از موضوعات داخلی به کار می‌برند. دولت مکرون در دوره اول (۲۰۲۲-۲۰۱۷) در زمینه‌های جلوگیری از تبعیض شغلی و مسکن، خشونت پلیس، فقر و نژادپرستی روزمره کم‌کاری کرده است. با این حال جامعه مسلمانان فرانسه را به شکست در «ادغام» یا حتی «جدایی‌خواهی» متهم می‌کند. مکرون به میزان قابل توجهی از موضع ضد اسلامی اخیر خود بهره برداری کرد، و پس از این اقدام، به‌منظور بهبود چهره مخدوش شده خود در نزد مسلمانان به دو قطبی‌سازی مسلمانان روی آورد. بدین صورت که با مسافرت به جوامع اسلامی از جمله عربستان سعودی و دیدار با رهبران جهان اسلام، با تهدید شمردن اسلام شیعی و سیاست‌های منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران (برنامه هسته‌ای)، سعی در ایجاد دو قطبی میان اقلیت شیعه و اکثریت اهل سنت جهان کرد.

منابع

الف - فارسی:

- اخوان کاظمی، مسعود؛ صادقی، سید شمس الدین؛ شاکری، مهدی. (۱۳۹۵). «تحلیل جریان‌های اسلام‌گرای سلفی در فرانسه». *جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام*. ۴(۹)، ۱۰۹-۱۴۰.
- جاودانی مقدم، مهدی؛ محسنی، علی. (۱۴۰۰). «بحران هویت و مسلمانان فرانسه: رقابت اسلام سنتی، اسلام سکولار و بنیادگرایی اسلامی». *مطالعات سیاسی جهان اسلام*. ۱۰(۳)، ۸۵-۱۰۶.
- خانی، حسین (۱۳۹۶). «بحران سوریه و افزایش دیاسپورای مسلمانان در اروپا». *پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*. ۷(۳)، ۲۶-۱.
- شیرغلامی، خلیل. (۱۳۸۸). جایگاه اجتماعی و سیاسی مسلمانان اروپا، فصلنامه سیاست خارجی، سال ۲۳، شماره ۲، ۳۹۵-۴۴۸.
- نظری علی اشرف؛ سلیمی، برهان. (۱۳۹۵). «چند فرهنگ گرایی، دیاسپورای مسلمان و اسلام‌گرایی در فرانسه: تحلیل مسئله اسلام رادیکال». *پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*. ۶(۱)، ۱۹۴-۱۷۱.

ب - انگلیسی و فرانسوی:

- Asal, Houda (2014). « Islamophobie : la fabrique d'un nouveau concept », *Sociologie [En ligne]*, N°1, vol. 5 | mis en ligne le 10 décembre 2014, consulté le 23 juin 2022. trouver sur: URL : <http://journals.openedition.org/sociologie/2185>. **In French**
- Belhaj, Mourad (2020). La France convertit son islamophobie en une constante de sa politique (Reportage), *Anadolu Agency*, trouver sur : <https://www.aa.com.tr/fr/journal-de-lislamophobie/-la-france-convertit-son-islamophobie-en-une-constante-de-sa-politique-reportage-/1926536>. **In French**
- Berntzen, Lars Erik & Rambol, Astrid Hauge (2020). What is Islamophobia?, *University of Oslo*, available at: <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/groups/compendium/what-is-islamophobia.html>.

- Bleich, Erik (2011). What Is Islamophobia and How Much Is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept. **American Behavioral Scientist**. 55 (12) :1581-1600. doi:10.1177/0002764211409387
- Boumediene, Anissa (2017). 18% de musulmans en France en 2050? « Ces statistiques ne sont pas fiables et ne servent qu'à alimenter la peur», **le site de 20minutes**, trouver sur : <https://www.20minutes.fr/societe/2179487-20171130-18-musulmans-france-2050-statistiques-fiables-servent-alimenter-peur>. **In French**
- Calabrese, Laura & Guaresi, Magali (2021). Islamophobie : du mot au phénomène social. Approche cooccurrence d'une notion controversée, **JADTs (15es Journées internationales d'Analyse statistique des Données Textuelles)**, Toulouse, France. fhal-03167194f. **In French**
- Collectif Contre l'Islamophobie en France (2020). Séparatisme : Macron en marche vers un régime antidémocratique, **le site d'islamophobie**, trouver sur : <https://www.islamophobie.net/en/2020/10/03/separatisme-macron-en-marche-vers-un-regime-antidemocratique/>. **In French**
- Eustache-Brinio, Jacqueline & Vérien, Dominique (2021). Projet de loi confortant le respect des principes de la République: Comptes rendus des auditions, le site de senat, on trouver sur: <http://www.senat.fr/rap/120-454-2/120-454-2.html> **In French**
- Fournas, Marie De (2020). Pourquoi les propos d'Emmanuel Macron sur les caricatures ont-ils provoqué autant de remous dans le monde musulman ?, **le site de 20minutes**, trouver sur : <https://www.20minutes.fr/monde/2894579-20201027-caricatures-opportunisme-hypocrisie-pourquoi-propos-macron-tel-retentissement-monde-musulman>. **In French**
- Gabon, Alain (2022). À quoi doivent s'attendre les musulmans français sous Macron II ?, **le site de middle east eye**, trouver sur : <https://www.middleeasteye.net/fr/opinionfr/france-presidentielle-macron-musulmans-islamophobie-second-mandat>. **In French**
- Gleize, Yves & et al. (2016). Early Medieval Muslim Graves in France: First Archaeological, Anthropological and Palaeogenomic Evidence. **PloS one**, 11(2), e0148583. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0148583>
- Hanafi, Sari (2020). La lutte populiste de Macron contre « l'islam politique » nuit à la démocratie libérale française, **le site de middle east eye**, trouver sur : <https://www.middleeasteye.net/fr/opinion-fr/france-lutte-populiste-macron-islam-politique-nuit-democratie>
- Kimouche, Fateh (2022). La loi séparatisme d'Emmanuel Macron a institutionnalisé l'islamophobie d'État en France, **le site de middle east eye**, trouver sur : <https://www.middleeasteye.net/fr/opinionfr/france-loi->

separatisme-fermeture-mosquees-macron-institutionnalise-islamophobie-etat-recul-libertes **In French**

- Le Pape, Loïc ; Laakili, Myriam & Mossière, Géraldine (2017) . **Les convertis à l’islam en France, entre liens originels et recompositions croyantes**, Dans *Ethnologie française*/4 N°168, pages 637 à 648. **In French**
- Lebourg, Nicolas (2016). Islamophobia in France. **Halsh**. Id: halshs-01696784, available at: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01696784>
- Maillard, Dominique (2010) The Muslims in France and the French Model of Integration, **Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)**, 4:4, 1-24, DOI: 10.1080/19370679.2010.12023165
- Saad, Ali (2020). Islamophobia: Macron’s desperate bid for re-election, **le site d’aljazeera**, trouver sur : <https://www.aljazeera.com/opinions/2020/10/28/islamophobia-as-an-integration-strategy-in-france/>. **In French**
- Statista (2022). Répartition de la population selon la religion en France en 2020, **le site de Statista (Empowering people with data)**, trouver sur : <https://fr.statista.com/statistiques/472017/population-religion-france/> **In French**
- Timzemt, Dihya (2020). **La grande Andalousie**, Paris: Les Editions Chapitre.com. trouver sur : <https://books.google.com/books?id=aJk4EAAAQBAJ&pg>. **In French**
- Voguet, Élise & Troadec, Anne (2019). **Islams De France, Islams D’europe**, Paris: Diacritiques Éditions, Institut d’études de l’Islam et des sociétés du monde musulman (IISMM). **In French**